

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи цивіліології

Освітня програма **«Історія та археологія»**
(третій (освітньо-науковий) рівень)

Спеціальність 032 Історія та археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від 12.09. 2019 р.

Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи цивіліології
Викладач (-і)	доктор історичних наук, професор Жерноклеєв Олег Станіславович
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	oleh.zhernokleiev@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	денна, дистанційна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Щочетверга, 14.00–15.00
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна має на меті ознайомити аспірантів з основами цивіліології – теорії та порівняльної історії цивілізацій, і зокрема з особливостями сучасних цивілізаційних підходів до вивчення всесвітньої історії та їх використанням в історичному дослідженні. Що ж таке цивілізація? По суті це велика людська спільнота зі стійкими особливостями соціально-політичної організації, матеріальної і духовної культури, спільністю духовних цінностей та світогляду, або ж це певна стадія, рівень суспільного розвитку, досягнутий суспільством у конкретну історичну добу.</p> <p>Єдиного та загальноприйнятого визначення поняття не існує, а різні дослідники тлумачать термін “цивілізація” по-різному: так, Освальд Шпенглер свого часу протиставляв цивілізацію культури, натомість деякі інші науковці вважають ці поняття синонімами. Історія людства – це історія найрізноманітніших цивілізацій. Високоосвічена людина повинна володіти знаннями щодо їхніх фундаментальних основ, характерних рис і відмінностей.</p> <p>Хронологічні межі курсу – від початку людської історії до XXI ст.</p> <p>Програма побудована за проблемно-хронологічним принципом і охоплює різні типи цивілізацій та різні періоди світової історії.</p>	
3. Мета й цілі курсу	
<p><i>Мета</i> викладання навчальної дисципліни – спираючись на матеріал з історії, синтезувати знання докторантів про соціокультурний розвиток людства від давнини й до сьогодення.</p> <p><i>Основними завданнями</i> вивчення дисципліни є сформувати наукове уявлення про розвиток людського суспільства як цивілізаційний процес, у всьому його культурному різноманітті, із врахуванням спільних рис і особливостей кожної цивілізації, а також застосування елементів цивілізаційного підходу в конкретно-історичних дослідженнях.</p> <p>У результаті вивчення дисципліни аспіранти повинні:</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні теорії та дефініції цивілізацій, їх еволюцію, провідних зарубіжних та вітчизняних дослідників; - актуальні концепції та підходи до аналізу цивілізацій, їхнього розвитку та взаємодії, місця й ролі в історії людства; - основний фактичний матеріал з історії світових цивілізацій, їх внесок у світову матеріальну й духовну культуру. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - критично осмислювати, узагальнювати та систематизувати фактографічний, суспільствознавчий і культурологічний матеріал з історії світових цивілізацій; 	

- визначити місце України в цивілізаційному процесі;
- застосовувати набуті теоретичні знання на практиці, для здійснення порівняльно-історичного вивчення різних цивілізацій і культур, та більш вузької, конкретної тематики в їх контексті, використання елементів цивілізаційного підходу в дослідженнях з історії України та зарубіжних країн, міжнародних відносин.

4. Результати навчання (компетентності)

D 4 - Здатність розрізняти історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України (C8).

D 7 - Уміння сприймати сутність і особливості історичного розвитку світової цивілізації та місця в ньому вітчизняного минулого (C2)

D 16 - Уміння працювати з джерелами та документами (C3).

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	денна – 20 / заочна –
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 /
самостійна робота	52 /

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	032 Історія та археологія	2	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдан ня, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Цивілізація як суспільно-історичне явище. Теорії цивілізацій Поняття цивілізації, його формування та еволюція. Сутність цивілізаційного підходу до пізнання історії людства. Фази розвитку цивілізацій. Структура цивілізацій. Типологія цивілізацій. Світові й локальні цивілізації.	Лекція (4 год.)	[1; 13; 18; 23; 27]			Згідно розкладу занять
Тема 2. Передісторія людського суспільства. Передісторія людського суспільства. Проблема походження людини. Формування Homo sapiens. Розвиток мислення, спілкування, накопичення знань і досвіду. Спосіб життя первісних людей, їхній духовний світ. Виникнення приватної власності. Матріархат і патріархат.	Самостійна робота	[14; 18; 24; 31]			Згідно розкладу занять
Тема 3. Месопотамська, шумерська, вавилонська, єгипетська цивілізації Месопотамська цивілізація. Стародавні культури Межиріччя. Шумерська цивілізація Урукська культура. Винахід писемності. Виникнення міст-держав. Досягнення, релігія Шумера. Вавилонська цивілізація	Семінар (4 год.)	[5; 9; 18; 24; 27]			Згідно розкладу занять

Закони Хаммурапі. Цивілізація халдейського Вавилону. Єгипетська цивілізація					
Тема 4. Цивілізації Східного Середземномор'я Фінікійська цивілізація. Стародавня Сирія. Стародавня Палестина	Самостійна робота	[5; 9; 18; 24; 27]			Згідно розкладу занять
Тема 5. Індійська цивілізація Природні умови та клімат Індостану. Етнічні й мовні характеристики Індії. Основні досягнення давньоіндійської цивілізації. Релігія в духовному житті індійців. Ведизм. Буддизм. Джайнізм. Індуїзм. Махабхарата і Рамаєна. Община та варно-кастова система. Архітектура й мистецтво. Досягнення в царині математики, медицини, астрономії. Аюрведа.	Лекція (3 год.) Семінар (2 год.)	[5; 9; 14; 18; 20; 21]			Згідно розкладу занять
Тема 6. Китайська цивілізація Природно-географічні умови, господарство. Еволюція політичної системи. Конфуціанство, даосизм. Найвидатніші досягнення: писемність, винахід паперу, державотворення, поезія, релігія, філософія, мистецтво. Знання китайців: основи статистики, математики, календар, медицина. Виробництво шовку, кераміка. Сім'я, традиції, повсякдення.	Лекція (3 год.) Семінар (2 год.)	[4; 5; 9; 11; 14; 20; 21; 24]			Згідно розкладу занять
Тема 7. Давньогрецька і Давньоримська цивілізації Історія Давньої Греції. Олімпійський пантеон. Гомер: Іліада і Одиссея. Давньогрецький поліс: Афіни і Спарта. Греко-перські війни. Афіни доби Перикла: школа Еллади. Завоювання А.Македонського: еллінізм. Давньоримська цивілізація: вплив Греції. Римська імперія. Культурний спадок античності.	Самостійна робота	[10; 14; 18; 23; 24]			Згідно розкладу занять
Тема 8. Візантійська та арабська ісламська цивілізації Формування візантійської державності. Константинополь. Специфіка аграрного устрою та політичної системи. Симфонія держави та церкви. Юстиніан I. Кодекс цивільного права. Культура пізньої Візантії. Ісихазм. Виникнення ісламу. Мухаммед. Мекка - релігійний центр мусульман. Коран, походження, структура тексту. Сунна. Хадіси. Етика ісламу. Арабський халіфат. Суніти, шиїти, хариджити. Взаємодія арабської і європейської	Лекція (2 год.) Семінар (2 год.)	[2; 3; 9; 10; 12; 26]			Згідно розкладу занять

культур.					
Тема 9. Західноєвропейська середньовічна цивілізація Падіння Західної Римської імперії - межа між античністю та Середньовіччям. Становлення феодалізму. Васально-ленна система. Теоцентризм Середньовіччя: християнізація Європи. Теологія і схоластика: проблема віри і знання. Середньовічне мистецтво: романський стиль і готика. Готичний собор. Наука, освіта, культура Середньовічної Європи.	Семінар (2 год.)	[6; 7; 8; 10; 12; 15; 16; 17]			Згідно розкладу занять
Тема 10. Європа XVI–XVIII ст. Передіндустріальна цивілізація. Просвітництво Вступ Європи до Нового часу: особливості переходу від феодалізму до індустріального суспільства. Секуляризація культури. Нова система уявлень про призначення людини. Великі географічні відкриття. Протестантизм і протестантська етика. Формування нової картини світу: наукова революція XVII ст. Абсолютизм як соціально-політична система перед індустріальною цивілізацією. Секуляризація суспільної думки. Французьке Просвітництво	Лекція (2 год.) Семінар (1 год.)	[2; 4; 10; 23; 24]			Згідно розкладу занять
Тема 11. Доба індустріальної цивілізації Від аграрної до індустріальної економіки. Промисловий переворот: від мануфактури до фабричного виробництва. Урбанізація. Модернізація суспільства. Розвиток соціальної інфраструктури та засобів комунікації. Вікторіанська доба в Англії. Англійська колоніальна імперія. Громадянська війна в США. Об'єднання Німеччини та Італії. Вплив світових воєн на формування сучасного світу та системи міжнародних відносин.	Лекція (2 год.) Семінар (1 год.)	[2; 4; 10; 23; 24; 25]			Згідно розкладу занять
Тема 12. Постіндустріальна цивілізація Науково-технічна революція (НТР). Зміна соціальної структури суспільства: зростання міського населення. Зміна способу життя. Розширення сфер інформації та послуг. Негативні наслідки НТР. Суспільство споживання. Глобалізація та проблеми сучасності: екологія, демографія, міграції та ін.	Лекція (2 год.) Семінар (2 год.)	[2; 14; 18; 22; 23; 25; 27]			Згідно розкладу занять
6. Система оцінювання курсу					

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>100-бальна</p> <p>Контроль знань і умінь студентів здійснюється шляхом обговорення й оцінювання виступів і рефератів на семінарських заняттях, проведення письмових контрольних робіт за підсумками вивчення матеріалу першого та другого змістових модулів, співбесід і перевірки конспектів у ході відпрацювання студентами пропущених занять і отриманих негативних оцінок.</p> <p>Шкала оцінювання: національна та ECTS</p> <table border="1" data-bbox="520 445 1471 1249"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th> <th rowspan="2">Оцінка ECTS</th> <th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th> </tr> <tr> <th>для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</th> <th>для заліку</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90 – 100</td> <td>A</td> <td>відмінно</td> <td rowspan="5">зараховано</td> </tr> <tr> <td>80 – 89</td> <td>B</td> <td rowspan="2">добре</td> </tr> <tr> <td>70 – 79</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>60 – 69</td> <td>D</td> <td rowspan="2">задовільно</td> </tr> <tr> <td>50 – 59</td> <td>E</td> </tr> <tr> <td>26 – 49</td> <td>FX</td> <td>незадовільно з можливістю повторного складання</td> <td>не зараховано з можливістю повторного складання</td> </tr> <tr> <td>0-25</td> <td>F</td> <td>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> <td>не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td> </tr> </tbody> </table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	90 – 100	A	відмінно	зараховано	80 – 89	B	добре	70 – 79	C	60 – 69	D	задовільно	50 – 59	E	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS			Оцінка за національною шкалою																									
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку																										
90 – 100	A	відмінно	зараховано																										
80 – 89	B	добре																											
70 – 79	C																												
60 – 69	D	задовільно																											
50 – 59	E																												
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання																										
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни																										
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Докторант може самостійно запропонувати та розробити тему ІНДЗ, попередньо обговоривши її з викладачем.</p> <p>Основні вимоги до оформлення роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтування вибраної теми; • опрацювання і аналітичний виклад відповідної літератури; • наявність авторського (творчого) тексту; • наявність списку використаних джерел. <p>Обсяг роботи узгоджується в робочому порядку залежно від характеру та теми ІНДЗ.</p>																												
<p>Семінарські заняття</p>	<p><i>Загальні критерії оцінювання:</i></p> <p>“<i>відмінно</i>” – здобувач демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки;</p> <p>“<i>добре</i>” – здобувач демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності;</p> <p>“<i>задовільно</i>” – здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає</p>																												

	істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; “незадовільно” – здобувач не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.
Умови допуску до підсумкового контролю	Наявність результатів поточного контролю знань – позитивних оцінок за семінарські заняття та контрольну роботу, опрацювання питань для самостійної роботи, індивідуального завдання, хоча б мінімальна позитивна підсумкова оцінка за працю впродовж семестру (50 б.)

7. Політика курсу

Підхід до навчання студентоцентрований, стиль спілкування та взаємодії – демократичний.

Вітається й заохочується активна увага під час роботи в аудиторії, творча співучасть у здобутті знань, готовність до обговорення питань, що розглядаються, як результат самостійного опрацювання рекомендованих першоджерел і літератури та самостійного пошуку інформації в мережі Інтернет. Запитання, що виникають, можливі як у ході заняття, так і в кінці, коли виділяється час для обговорення, а також на консультаціях, під час яких здійснюється й відпрацювання пропущених занять і невиконаних видів робіт.

Усіх форм навчальної співпраці стосуються вимоги Положення про запобігання плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ, яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету:

https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/code_of_honor-2.doc

Для оперативної комунікації та обміну інформацією створюємо власну групу в месенджері Viber або в одній із соціальних мереж (за бажанням здобувачів).

Усі основні матеріали з курсу доступні в системі дистанційного навчання університету.

8. Рекомендована література

1. Андрущенко Т. Типологія цивілізацій: класичний і модернізаційний підходи - <http://social-science.com.ua/article/722> (21.09.2018, 15.48).
2. Арон, Р. Мир і війна між націями. К., 2000.
3. Балух В.О. Візантиністика. Чернівці, 2006
4. Бродель, Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV-XVIII ст.: У 3 т. К., 1997-1999.
5. Васильев Л. С. История религий Востока. М., 1988, 2005.
6. Дюбі, Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство 980–1420 років. К., 2003.
7. Історія західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М.О. Рудь. К., 2005
8. Історія середніх віків / За ред. В.Балуха. Чернівці, 2007. Т.1-2.
9. История Востока: В 6 т. / Алаев Л.Б., Ашрафян К.З. и др. М., 1995-2005.
10. История Европы: В 8 т. М., Т. 1-5. 1988-2000.
11. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. К.: Либідь, 2002.
(http://chtyvo.org.ua/authors/Kryzhanivskiyi_Oleh/Istoriia_Starodavnoho_Skhodu/)

12. Малявин В. Китайская цивилизация. М., 2001.
13. Medium aevum. Середні віки / За ред. Л. Войтовича. Львів, 2010.
14. Исторична наука: термінологічний і понятійний довідник. Навч. посіб. / В.М.Литвин, В.І.Гусєв, А.Г.Слюсаренко та ін. К., 2002.
15. Левчук Л.Т. (кер.авт.кол.) та ін. Історія світової культури. К.: Либідь, 1999,2010.
16. Ле Гофф, Ж. Цивилизация средневекового Запада. М., 1992.
17. Ле Гофф, Ж. Средневековая уява Ессеї. Львів, 2007.
18. Лінч, Д.Г. Середньовічна церква: коротка історія. К., 1994.
19. Орлова Т.В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навчальний посібник. К.: Знання, 2012. 446 с. (Вища освіта ХХІ століття). – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1821100148597/istoriya/vstup_vsesvitnya_istoriya_istoriya_tsivi_lizatsiy
20. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. К., 2000.
21. Пустовіт О.В. Навчальна програма дисципліни «Історія світових цивілізацій» (для бакалаврів). К., 2006.
22. Рубель В. Історія Середньовічного Сходу: Підручник. К.: Либідь, 2002.
23. Рубель В. Історія Середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. К.: Либідь, 2000.
24. Рюс, Ж. Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки / Пер. з фр. К., 1998.
25. Сич О.І. Цивілізації в історії людства: конспект лекцій. Чернівці, 2009.
26. Тойнбі А. Дослідження історії. К., 1995.
27. Хантингтон, С. Столкновение цивилизаций. М.: АСТ, 2003.
28. Хвостова К.В. Византийская цивилизация. *Вопросы истории*. 1995. № 9.
29. Цивилизационная структура современного мира: В 3-х т. Т. 2. Макрохристианский мир в эпоху глобализации / Ю. М. Пахомов, Ю. В. Павленко и др. К.: Наукова думка. 2007.
30. Юнг К.Г. О психологии восточных религий и философий. М.: Медиум, 1994.
31. Харарі, Ю.Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. Харків, 2018.

Викладач _____ **О.С. Жерноклєсєв**